

GRUNDANDET OCH STARTANDET AV ÖARNAS UTVECKLINGSCENTER 2008-2009

Projektplan /

Ansökning riktad till samarbetsgruppen för landsbygdspolitik

Innehållsförteckning

1. Bakgrundsfakta

FÖSS vill utfästa sin roll som regional utvecklare

2. Vikten av projektet

Den europeiska dimensionen

3. Målsättningar och uppgifter för öarnas utvecklingscenter

4. Åtgärder förbundna med projektet

Grundandet av öarnas utvecklingscenter

Utarbetandet av ett utvecklingsprogram såsom ett pilotprojekt med sikte på öar med mindre än 50 invånare

Stödtjänster åt skärgårdsbor i samband med projektet

Produktionsinriktandet av experttjänster

Det internationella samarbetet

ESINs internationella skärgårdskonferens i Finland

5. Informations- och utgivningsverksamhet

6. Behållningen

1. BAKGRUNDSFAKTA

Den landsomfattande medborgarorganisationen Finlands öar rf – Suomen saaret ry (FÖSS) grundades år 2006. Medlemskåren består av människor ifrån Bottenvikens skärgårdar till Finska vikens öar. FÖSS har som medlemmar, i tillägg till enskilda skärgårdsbor, d.v.s. personmedlemmar, även kommuner, föreningar och andra sammanslutningar. Därutöver ser man som stödjande medlemmar också bl.a. ägare av fritidsställen i skärgården samt andra intressenter som ser positivt på utvecklingen av skärgården. Föreningen har sitt domicil i Åbolands skärgård, på Velkua.

FÖSS är SYTYs (Suomen Kylätoiminta ry) medlemsförening, den har ansökt om medlemskap i ERA (European Rural Association). FÖSS fungerar som Finlands representant i ESIN, i nätverket av de små europeiska öarna.

I Finland har Delegationen för skärgårdsärenden, en myndighet nominerad av statsrådet, varit ända fram till år 2006 det enda riksomfattande samarbetsorganet beträffande skärgårdens väl och ve. Sålunda har FÖSS, som representerar den tredje sektorn, en betydande uppgift som utvecklare av och intressent i skärgårdsförhållanden. Som ett exempel kan det pekas på att i Sverige har den riksomfattande Skärgårdarnas Riksförbund varit aktiv på detta fält redan i 25 års tid.

ESIN (European Small Islands Network) grundades år 2001 som ett samarbetsorgan för skärgårdsärenden omfattande hela Europa. Det har kommit fram hos alla medlemsländers skärgårdsföreningar att det är just de små öarna som oftast glöms bort då det blir frågan om beslut som gäller dem både nationellt och internationellt. Syftet med grundandet av ESIN har varit att påverka utvecklandet av små bebodda öar genom nätverksarbete och genom att samla ihop resurser och att byta erfarenheter, kunskap och synpunkter. Insamlandet av kunskap om små europeiska öar verkställdes genom ett treårigt Inter-Island-Exchange (IIP)-projekt, som avslutades den 30. juni 2007 (se bilaga 1). Målsättningen för ESIN är att få till stånd riktlinjer och grunder för en aktiv europeisk skärgårdspolitik samt att påverka beslutsfattandet på EU-nivå i spörsmål som berör skärgård och hav.

I nätverket av de små europeiska öarna saknades fram till år 2006 den nationella representationen av Finlands öar, eftersom det inte existerade en landsomfattande medborgarorganisation på det här området. Därför representerades Finland i det europeiska nätverket av Pro Åbolands utskär rf (Turunmaan ulkosaariston yhdistys ry), till dess att FÖSS grundades. Det 8. årsmötet av ESIN samt en internationell skärgårdskonferens kommer att ordnas i Finland den 9. – 10. augusti 2008.

I dagens läge består nätverket av de små europeiska öarna av nationella föreningar från nio europeiska länder. Enligt ESINs stadgar kan bara en riksomfattande skärgårdsförening vara den som representerar varje enskilt land.

FÖSS vill utfästa sin roll som regional utvecklare

Även om FÖSS har sin utgångspunkt i medborgaraktivitet på gräsrotsnivå, så har den som målsättning att ta åt sig rollen som en effektiv regional utvecklare för öar utan fast vägförbindelse.

FÖSS ser som sin uppgift intressebevakningen av Finlands små öar, tillika främjandet av samarbetet på nationell och internationell nivå, samt värnandet av en positiv regional utveckling. FÖSS förverkligar sina mål genom att ta initiativ och att avge utlåtanden. Den genomför forsknings- och utvecklingsprojekt samt befrämjar nätverksarbete nationellt och

internationellt. FÖSS har sitt domicil i trakten av Åbo, på Velkua. Grundandet av den nationella skärgårdsföreningen FÖSS är ett anmärkningsvärt tecken på aktivitet och samarbetsvilja bland skärgårdsbor bosatta på de mest avlägsna orter.

Genom detta projekt vill FÖSS ta initiativet till att det grundas och startas i Finland ett tvåspråkigt öarnas utvecklingscenter, ett center som inte existerar i vårt land och vars uppgifter för tillfället inte något annat organ tar hand om.

1. VIKTEN AV PROJEKTET

Behovet av att få till stånd ett öarnas utvecklingscenter i Finland har sitt upphov i att vi inte har ett landsövertäckande, aktivt utvecklingsorgan för bebodda små öar. Det finns i Finland 8 000 skärgårdsbor utan fast vägförbindelse. Under det att kommunstorleken växer, blir behovet av ett Öarnas utvecklingscenter i motsvarande grad större, då de små öarna hamnar i ett mer och mer perifert läge.

De små bebodda öarna är, var och en för sig, delar av någon regionkommuns utvecklingscenter och aktionsgrupp. Det existerande problemet är att öarna alltid bildar en minoritet, ett smärre periferiområde då det blir fråga om utvecklandet av de stora regionerna. De små öarna har ingen chans att dra nytta av varken nationella eller internationella finansieringskällor, eftersom faktaunderlaget beträffande dem finns utlokaliserat på så många ställen att det t.o.m. finns svårigheter på att få fram det. Det finns inte tillgänglig för de små öarna en tillräckligt mångsidig kunskapskälla, som skulle även inneha resurser för aktivering och praktisk handledning. Regionkommuners chanser att assistera i tredje sektorns utvecklingsprojekt på gräsrotsnivå är varierande.

Regionkommunernas utvecklingscentra är inte heller kapabla att satsa på de små öarnas utvecklingsplaner inom sina respektiva områden. Vidare har man inte satt ihop en aktuell grunddatabas beträffande alla Finlands bebodda öar. De existerande regionkommunala utvecklingscentra har inte varit i stånd att upprätthålla tillräckligt fasetterat utvecklingsarbete rörande små öar, p.g.a. att det förutsätts mångsidig kunskap om olika livsområden såväl på mikro- som på makronivå. På fastlandssidan har Suomen kylätoiminta ry och byaföreningarna tagit på sig rollen som utvecklare på gräsrotsnivå.

Utvecklandet av små öar är en speciell konst, i vilken skärgårdsbornas lokalkännedom och expertis kombineras med expertinsikter och nätverk ur olika discipliner. Det erfordras att man agerar med de små öarna som utgångspunkt, nerifrån uppåt. På det här sättet bindas de små öarna i utvecklingsprojekt från början genom att de själva blir deltagare i utvecklingsarbetet. På så sätt uppnår man bestående resultat och kontinuitet i utvecklingsarbetet, vilket därigenom blir en del av livet på öarna. Projektet förvandlas sålunda till en kontinuerlig, naturlig aktivitet.

Den europeiska dimensionen

Euopaparlamentet har den 15. mars 2007 beslutat föreslå åt kommissionen att man borde få en bättre inblick i öarnas angelägenheter och att man borde fästa uppmärksamheten på effektiviteten vad beträffar utvecklingsaktioner inriktade på öar (se bilaga 2). För att förverkliga detta fastslår parlamentet att man borde inrätta inom kommissionen en utvecklingsenhet för öar. Den naturliga samarbetspartern skulle i så fall vara i den här texten föreslagna öarnas utvecklingscenter. FÖSS har, i samarbete med ESIN, informerat ledamöter av Europaparlamentet och EU-funktionärer den 13. juni 2007 om aktuella spørsmål som berör de små öarna och om IIP-projektets åtgärdsförslag.

Av de finska ledamöter av parlamentet är *Ville Itälä en aktiv medlem av FÖSS. Han agerar som kontaktperson för föreningen* i Bryssel och befrämjar å sin sida, i samarbetet med andra intressenter, anskaffandet av finansiering åt utvecklingsenheten för öar vid kommissionens Generaldirektorat för regionalpolitik.

I juni presenterade FÖSS ett officiellt förslag till nätverket av de små europeiska öarna, att organisationens sekretariat skulle stationeras i Finland, och att ESIN samtidigt skulle få sitt domicil i Finland. Ett liknande förslag om domicil presenterades även av det franska skärgårdsorganet. Dessa motioner behandlades under ESINs generalförsamling i Grekland, på ön Hydra, den 4. – 6. september 2007. Ärendet torde komma att avgöras under denna höst. Sanktionerandet av FÖSS förslag torde betyda i praktiken att ett sekretariat av ett nätverk på europeisk nivå skulle stationeras vid Öarnas utvecklingscenter, grundat medelst detta projekt. I alla fall betyder medlemskapet av FÖSS i det europeiska nätverket att utvecklingscentret deltar i internationella projekt, vilket kommer att leda till en bättre utnyttjandetyg av internationell finansiering för finska öar än vad som är möjligt idag.

3. MÅLSÄTTNINGAR OCH UPPGIFTER FÖR ÖARNAS UTVECKLINGSCENTER

Med hjälp av öarnas utvecklingscenter blir det möjligt att garantera öarnas livsbetingelser, vilka å andra sidan kan garanteras bara genom fast året-runt-boende. Detta ger en varaktig grund för utvecklandet av en särpräglad skärgårdskultur, vilken också tillgodoser fritidsboendets, turismens och rekreationens behov.

En livskraftig skärgård behöver, i tillägg till när servicen, även unga företagare som drar nytta av den äldre generationens erfarenheter. En målsättning för utvecklingscentret blir att få den yngre generationen att förstå vikten av ett utvidgat företagande, eftersom det behövs mångfald. Det är inte bra att vara beroende av enbart en form av sysselsättning. Mångfald för med sig livskraft.

Öbornas identitet kommer att förstärkas och de blir mera medvetna om samhörigheten gentemot såväl skärgårdsborna i det egna landet som det europeiska ögemenskapet.

Avsikten är att Öarnas utvecklingscenter som skall grundas och startas med hjälp av projektet skall fungera som ett lokomotiv för den lokala utvecklingen. Det tjänstgör som den samlande kraften för förningar, organisationer och privatpersoner som deltar i öarnas utvecklingsarbete. Det för också med sig nya krafter i utvecklingsarbetet och stimulerar samarbetet mellan kommuner och andra intressenter i skärgården. Målet är att befrämja det innovativa utvecklingsarbetet beträffande öar lokalt och regionalt på så sätt att man skapar ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Både FÖSS och ESINs kontor får sina utrymmen i centret, vilket leder till att det kommer att bli en bas för samarbetet nationellt och internationellt i fråga om små öar. **Utvecklingscentrets uppgift är att ge stöd åt de små öarnas utvecklingsverksamhet och att producera sakkunnigtjänster.** Med hjälp av finansieringen från samarbetsgruppen för landsbygds politik (YTR-finansiering) anställs en koordinator för projektet. Det blir hans eller hennes uppdrag att, i tillägg till grundandet och startandet av utvecklingscentret, bära resultatansvar för skapandet av en hållbar finansieringsbas efter projektet.

Öarnas utvecklingscenter svarar på de bebodda små öarnas mångfaldiga framtidsutmaningar. Den hållbara utvecklingen ses som det rättesnöre, enligt vilket man

agerar för att utveckla tjänster, näringsgrenar, kultur och miljö i samarbete med toppfigurer inom dessa sektorer. Målsättningen är att aktivera skärgårdsborna att fungera som aktiva medborgare och utvecklare av sin region, och att ta hand om kontakter till Europa både direkt och i samarbete med andra påverkare.

En framskjuten uppgift för projektet är att utarbeta ett särskilt utvecklingsprogram för små öar, vilket för tillfället inte existerar. Det finns ca. 400 bebodda öar utan fast vägförbindelse i Finland. Det existerar inga specifika planer varken om deras framtid eller om deras nuläge, utan de ingår i kommunala, landskapsvisa och riksomfattande utvecklingsprogram utan särskild synbarhet. Öarnas utvecklingsprogram utarbetas med sikte på invånarnas behov, med hjälp av den tredje sektorns tillvägagångssätt, med mångfald som rättesnöre.

Utvecklingscentret söker efter bättre metoder och modeller för att idka näringar effektivare och fördelaktigare på öar. För att kunna utveckla nya verksamhetsformer måste man bekanta sig med metoder och modeller som andra redan har experimenterat fram.

Utvecklingscentret tar hand om innovationen och vidareförädlingen – ända fram till realiserandet – av projekt med anknytning till små öar. Avsikten är att på detta sätt aktivera människor bosatta på de små öarna att delta i utvecklingsarbetet. Skärgårdsborna och öföretagen är experter på skärgårdsproblem, så deras know-how bör tas till vara. Det är meningen att centret å sin sida skall föra samman olika organisationer (bl.a. högskolor, läroinrättningar, kommuner, medborgarorganisationer) som är intresserade av skärgårdsproblematiken, och att sprida information om olika projektidéer och projekt.

Med hjälp av projektet garanteras Finlands små öars samarbete och utbytet av erfarenheter visavis de europeiska små öarna.

Målet för utvecklingscentret blir att i framtiden finansiera en del av sin verksamhet genom att sälja sakkunnigtjänster. Öarnas utvecklingscenter kommer att fungera som en naturlig samarbetspartner gentemot myndigheter såväl nationellt som med europeiska mått mätt. Den utvecklingsenhet som möjligen bildas vid Europakommissionens Generaldirektorat för regionalpolitik kommer att vara i behov av statistik och annan information som berör de europeiska öarna. ESIN blir en naturlig partner i förmedlandet av dylik information.

4. ÅTGÄRDER FÖRBUNDNA MED PROJEKTET

Grundandet av öarnas utvecklingscenter, 15.3-15.6.2008

Frågor i samband med grundandet: vilket är det rättsliga subjektet, organiseringen. Velkua kommun har utfäst sig att erbjuda utrymmena och inventarierna åt utvecklingscentret. Projektet kommer att få en heltidsanställd koordinator, som kommer att fungera som chef för öarnas utvecklingscenter.

Utarbetandet av ett utvecklingsprogram såsom ett pilotprojekt med sikte på öar med mindre än 50 invånare, 15.3-31.12.2008

Tillsammans med Delegationen för skärgårdsärenden har man preliminärt dryftat om köptjänstssamarbete, försåvida Delegationen under 2008 låter utarbeta en särskild utredning om specialproblematiken och om behövliga utvecklingsåtgärder i fråga om öar med mindre än 50 invånare.

Utarbetandet av utvecklingsprogrammet har sin utgångspunkt i en behovskartläggning, förfärdigandet av vilken ligger på utvecklingscentrets ansvar. De viktigaste utvecklingsbehoven presenteras som utvecklingsrekommendationer riktade till olika skärgårdsområden som görs ansvarsbundna med dem. I samband med utarbetandet av programmet konstrueras ett fungerande nätverk tillsammans med de utvecklarorganisationer vars intresse riktar sig mot utvecklandet av små öar. Även landskapets läroinrättningar och högskolor ges en möjlighet att delta i utarbetandet av utvecklingsprogrammet,

Stödtjänster åt skärgårdsbor i samband med projektet 15.3.2008-31.12.2009

Fyra informationstillfällen kommer att arrangeras om nationell, nordisk och internationell utvecklingsfinansiering i samband med projektet. I tillägg till informationstillfällena kommer FÖSS webbplats att omfatta en s.k. materiell databas, i vilken det kommer att lagras information om finansieringsprogram, inklusive ansökningstiderna, om utarbetandet av en projektplan samt om frågor med anknytning till projektadministration. Webbplatsen kommer att användas som den huvudsakliga informationskanalen mellan öbor, företag, fritidsbor samt andra intressenter.

Produktinriktandet av experttjänster 15.3.2008-31.12.2009

Utvecklingscentret produktinriktar expertkunnande som försäljbara tjänster, vilka marknadsförs både till projekt och till privata och offentliga utvecklingsorganisationer. Till dylika tjänster räknas bl.a. olika slags av utredningar, studier, planer och tjänster inom projektadministrationen. Som en av rollerna för utvecklingscentret skulle man i framtiden kunna se bl.a. tjänster inom projektens ekonomiförvaltning. Det är speciellt de små agerandena på området som har problem med avfattandet av utanordningsrapporter, och likaså med andra frågor rörande projektadministration. Centret kommer att vara kapabelt att erbjuda dylika tjänster. Experttjänster kommer också att marknadsföras för verkställandet av öarnas internationella projekt.

Det internationella samarbetet, 15.3.2008-31.12.2009 ESINs internationella skärgårdskonferens i Finland, 9-10.9.2008

Ett aktivt kompanjonskap med nätverket av de små europeiska öarna ESIN: i praktiken betyder detta utväxling av erfarenheter och kunskap med de andra länderna som är medlemmar av nätverket, samt deltagande å Finlands sida i planeringen och förverkligandet av internationella projekt som den finska partnern. Under projektperioden strävar man att utveckla ett handlingsmönster för upprätthållandet av kontinuerliga kontakter aktivt med skärgårds- och landsbygdsorgan (t.ex. ERA, European Rural Association) i andra europeiska länder.

Beslut har fattats om att ordna ESINs internationella skärgårdskonferens i Finland den 9-10.9.2008. Avsikten är att för första gången arrangera konferensprogram också för unga människor, eftersom framtiden av öarna ligger i ungdomens händer. Målet är att nätverket av de små europeiska öarna skall sätta upp en ordinarie ungdomsarbetsgrupp. Ungdomens trivsel samt utbildning, arbetsplatser och bostäder åt unga människor är särskild stora utmaningar för det europeiska ösamarbetet.

Som en ny beståndsdel av den internationella skärgårdskonferensen kommer det också att ordnas ett möte för skärgårdskvinnor i syfte att åstadkomma ett fungerande europeiskt nätverk för skärgårdens kvinnor. Östersjöregionens kvinnor har ordnat möten, men kvinnor från andra EU-ländernas öar har inte deltagit.

Europaparlamentet har föreslagit åt kommissionen, att året 2010 skulle ges status som ett temaår för öarna i Unionen. Inom ramen för projektet kommer förslag beträffande detta att förberedas i samarbete med de andra europeiska öföreningarna.

5. INFORMATIONS- OCH UTGIVNINGSV VERKSAMHET UNDER PERIODEN 1.4.2008-31.12.2009

Informationsverksamhet prioriteras synnerligen högt med beaktande av utfallet av hela projektet. Det vore viktigt att få både grundutredningsmaterialet om Finlands öar samt resultaten av de redan realiserade utvecklingsprojekten väl presenterade och samtidigt i en lätt utnyttbar form i webbplatsen.

I startfasen av projektet utarbetas en kommunikationsplan som inbegriper en modell av informationens mångorienterade förmedling från gräsrotsnivå och mot gräsrotsnivå. Öarnas utvecklingscenter kommer att satsa på nätutgivningen, på en fungerande webbplats, med hjälp av vilken alla öbor får chansen att följa med projektet och att delta i det. Informationen på webbplatsens sidor uppdateras kontinuerligt i realtid. Öarnas utvecklingscenter ger också ut information i massmedia (tidningar, radio) genom dess omfattande samarbetsnät.

Samarbetsnätet hålls öppet för alla ageranden som är intresserade av öars utveckling. Meningen är att speciellt befrämja det direkta deltagandet i utvecklingsarbetet av öbor och intressenter. Man siktar på att finna en fungerande modell för att skapa en egen, bestående informationskanal åt skärgårdsborna, eventuellt som en del av och i samarbete med Landsbygden-plus nätutgivning. Speciellt utreder man samarbetet med Suomen kylätoimintary, då det gäller informationsspridning, eftersom det innebär en hel del synergimöjligheter.

Man följer med vad som skrivs i kommunikationerna från de små europeiska öarna och man avfattar resuméer på finska och svenska till den egna nätpublikationen. Med hjälp av en välfungerande informationsspridning ökar man intresset för det internationella skärgårdssamarbetet och underlättar det att öbor från olika länder ildar direkta nätverk enligt sina särskilda intressen och utvecklingsbehov. Målet är alltså att befrämja nätbildandet genom att man satsar på förmedlingen av information och på presentationen av nya optioner.

Man håller ett öga på skärgårdspolitiken som Finland och EU bedriver för att sålunda kunna å priori inverka på innehållet av de kommande besluten. En aktiv informationsverksamhet leder till fostrandet av medborgarna till aktiva framtidsagenter i stället för att de skulle passivt se på. På så sätt får man öppenhet och transparens förstärkta, då diskussionen om öars utveckling når alla och alla har en chans att påverka.

Det kommer att utarbetas en slutrapport (på finska, svenska och engelska) om projektet. Den skall ges ut i en nätversion, den kommer också att utges i tryckt skick för spridning separat. En broschyr, också den som nätversion, på ett flertal språk, skall avfattas av öarnas utvecklingscenter om verksamhetskonceptet.

6. BEHÅLLNINGEN

Öarnas utvecklingscenter skall axla ledningsansvaret för utvecklandet av öar i hela Finland och föra dem fram bättre än förr som ett delområde av landsbygdsutveckling där det fordras särskilda åtgärder. Medborgarna, företagen, föreningar och myndigheter samt läroinrättningar och högskolor skall samarbeta på ett nytt sätt i fråga om skärgårdsutveckling. Mängden av ageranden och det direkta deltagandet kommer att öka. Arbetstillfällena och nya företag kommer att skapas på öar.

Öarnas utvecklingscenter skall profilera sig som en intressebevakare för alla skärgårdsområden i vårt land. Betydelsen av öar har blivit erkänd, den kommer att förstärkas i framtiden också på den europeiska nivån (Europaparlamentets beslut, förslaget om temaåret för öarna, år 2010). Då skärgården i Finland är en av de största i Europa, har Finland mycket att erbjuda vad beträffar uppbyggandet av den europeiska skärgårdspolitiken och speciellt då i fråga om utvecklingsarbetet med sikte på de små europeiska öarna. Öarnas utvecklingscenter skall agera som vägledare, aktiverare för utvecklingsarbetet riktat gentemot öar och dra nytta av det faktum att verksamheten hos nätverket av de små europeiska öarna har utvecklats aktivt och att det har kommit på ett fungerande system av lobbning för att garantera en bra framtid för de europeiska öarna.

Finlands små öar kommer att erhålla ett eget konkret utvecklingsprogram. Detta program kommer i fortsättningen att bli en del av utvecklingsprogrammet för de små europeiska öarna och på så sätt kommer man att skaffa fram mångsidigare finansieringsalternativ för de små öarna direkt ifrån EU.

Den nationella och den internationella nätverksaktiviteten av öar blir mer effektiv och de därigenom utnyttbara synergifördelarna kommer att förstärka vitaliteten av hela landets små öar.

Det blir möjligt att koordinera samverkan av utvecklingsprojekt med anknytning till skärgården mellan landets olika regioner, och då kan man skapa ett fungerande samarbetsnät också för projektarbetarna. Sålunda lär sig de små öarna att fungera som faktiska regionala utvecklare på sitt eget område. Man skapar nya arbetsplatser åt unga och språkkunniga människor. Å andra sidan kommer även utbytes- och studiemöjligheterna att öka och likaså distansarbetet p.g.a. nätverksmässiga tillvägagångssätt.